

židovskej otázky na Slovensku Dr. J. Virsika zástupcami rezortu obchodu, priemyslu a živností ministerstva hospodárstva.

Ministerstvo hospodárstva Slovenskej krajiny. Rezort obchodu, priemyslu a živností.

Čís. I-234/1/1939.

Bratislava, dňa 7. februára 1939.

Vec: Komisia pre riešenie židovskej otázky na Slovensku.

K čís.: 747/1939 zo dňa 26. I. 1939.

Predsedníctvu Slovenskej vlády
c e s t o u

Prezídia min. hospodárstva v Bratislave.

K zriadeniu komisie pre riešenie židovskej otázky na Slovensku tunajší odbor si dovoľuje zo svojho hľadiska sdeliť tieto pripomienky:

Je správne, že členmi komisie sú zástupcovia Slovenskej vlády, nie je však jasné, prečo bol ním ustanovený Dr. Július Virsík, advokát v Bratislave.

Naproti tomu želateľné by bolo, aby v tejto komisii dostaly zastúpenie hospodárske odbory ministerstva hospodárstva t. j. odbory priemyslový, obchodný a živnostenský, tým viac, že riešenie židovskej otázky sa dotýka predovšetkým týchto odborov.

Tunajší odbor preto žiada, aby komisia pre riešenie židovskej otázky bola zreorganizovaná.

Prednosta I. odboru:

Dr. Balko v. r.⁵³

SNA, fond MH, kartón 32, Prez. - P - 1220.

Dokument 53

Interview Jozefa Fränkela, zástupcu Židovskej telegrafnej agentúry s Jozefom Tisom, v ktorom Tiso povedal, že „otázka židovská bude na Slovensku riešená spravodlivo, sociálne a ľudsky“.

Židovský zákon rovný pre celú republiku. Bratislava, 9. februára. – Predseda slovenskej vlády dr. Jozef Tiso prijal v stredu zpravodajcu „Židovskej telegrafnej agentúry“ Jozefa Fränkela, ktorému podal vyhlásenie

⁵³ Pod dokumentom je pečiatka Za správnosť vyhotovenia vedúci konclárie a nečitateľný podpis. Okrúhla pečiatka ministerstva hospodárstva. Prezentát Prezídia ministerstva hospodárstva s dátumom 9.2.1939 a číslom P-1220/1/39. Pod textom sú aj rukou dopísané poznámky Vzaté na vedomie. Bratislava 11.3.1929. a.a. Za ministra a nečitateľný podpis.

o nariadeniach a zákonoch, týkajúcich sa židov na Slovensku. Predseda vlády povedal doslovne, že „otázka židovská bude na Slovensku riešená spravodlivo, sociálne a ľudsky“ a podtrhol, že slovenská vláda venuje pozornosť vysťahovalectvu židov do Palestíny. Je to jasné aj zo schválenia transferu a vysťahovaleckého plánu dr. S. E. Soskina⁵⁴. – Na otázku, prečo 87000 židov nemá zastúpenia v slovenskom sneme, odpovedal dr. Tiso, že židia mali príležitosť podať si vlastnú židovskú kandidátku do slovenského snemu⁵⁵. To neurobili. „Bola u mňa aj delegácia slovenských židov, ktorá zdôraznila svoju lojalitu oproti slovenskej vláde, ale nepožadovala zastúpenie v slovenskom sneme“⁵⁶. Nariadenie o revízii štátneho občianstva a o úprave otázky emigrantskej vzťahuje sa i na Slovensko, kde sa zdržujú emigranti z Nemecka, Maďarska a Poľska. Títo budú alebo dopravení do pôvodnej svojej krajiny, alebo, keďby to nebolo možné, určí sa im miesto pobytu. „Musíme ešte“ skončil predseda vlády dr. Tiso svoje vývody, „zákonne stanoviť účasť židov na našom hospodárskom živote. Budúci židovský zákon slúži istote a aj tomu, aby židia neboli postavení pred prekvapenia a vedeli, ako ďaleko budú môcť byť činní v hospodárskom živote. Zákon židovský, ktorí bude platiť pre celú Česko-slovenskú republiku, sa práve štylizuje a bude skoro predložený parlamentu“⁵⁷.

Slovák, 10. 2. 1939, s. 3.

Dokument 54

List Ústavu pro péči o uprchlíky při ministerstvu sociální a zdravotní správy v Prahe Policajnému riaditeľstvu v Bratislave z 21. 2. 1938, v ktorom je povolenie pre Ústrednú kanceláriu židovských náboženských ortodoxných obcí v Bratislave organizovať emigráciu do Palestíny. V liste je žiadosť na

⁵⁴ Napriek tomuto vyhláseniu na základe archívnych dokumentov slovenskej proveniencie sa nedá s určitosťou rozhodnúť, či vôbec niekto s pomocou Soskina emigroval z územia Slovenska.

⁵⁵ Vláda technicky znemožnila inú kandidátku (vyhláška o voľbách bola vyvesená v sobotu a kandidátne listiny bolo treba odovzdať do nedele obeda). J. Tiso sa vyjadril o voľbách v interview Völkischer Beobachter (vydané 23. 11. 1938, s. 5 – Wiener Ausgabe). „...Hlasuje sa len na jedinej listine, listine HSLS s (možnosťou – E.N.) „Áno“ alebo „Nie“. Voliteľný je každý, kto je starší ako 30 rokov s výnimkou Židov. Na listine HSLS budú kandidovať aj zástupcovia národnostných menšín.“. Toto vyhlásenie popiera Tisove slová J. Fränkelovi.

⁵⁶ Nevedno, ktoré stretnutie so zástupcami židovskej komunity má Tiso na mysli. Stretoľ sa s nimi minimálne v októbri 1938, začiatkom decembra 1938, ako aj v januári 1939. Žiadne editorovi známe dokumenty nepotvrdzujú toto Tisove vyhlásenie. Ani zo židovskej strany nemáme dokumenty, ktoré by potvrdili tieto Tisove tvrdenia.

⁵⁷ Nie je jasné o akom návrhu Tiso hovoril. K predloženiu takéhoto zákona počas autonómie už nedošlo.